

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

İKİNCİ BÖLÜM

BÜLENT BEKDEMİR / TÜRKİYE

(Başvuru no. 42881/18)

KARAR

6 § 1 (ceza hukuku yönünden) maddesi ve 6 § 3 (c) maddesi • Adil yargılanma • Polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada başvuranın avukata erişim hakkına getirilen yasal kısıtlama • Yerel mahkemelerin başvuranı anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan mahkûm ederken ve müebbet hapis cezası verirken müdafî olmaksızın alınan ifadelere dayanmaları • İhtilaf konusu kısıtlamayı haklı kılacak zorlayıcı sebeplerin olmaması • Yerel mahkemelerin, müdafî yokluğunun savunma hakları ya da yargılamaların bir bütün olarak adilliği üzerindeki etkisine ilişkin bir değerlendirme yapmamaları • İç hukukun gerektirdiği şekilde ihtilaf konusu ifadelerin çıkarılmaması • Anayasa Mahkemesinin, Mahkeme içtihadında belirtilen ilkeleri uygulamaması • İhtilaf konusu ifadelerin önemli ölçüde ispat değeri taşıması • Yargılamaların bir bütün olarak adilliğine telafi edilemeyecek şekilde halel getirilmesi

Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

STRAZBURG

17 Haziran 2025

KESİNLEŞME

17 Eylül 2025

İşbu karar, Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrasında öngörülen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

Bülent Bekdemir / Türkiye davasında,

Başkan

Arnfinn Bårdsen,

Hâkimler,

Saadet Yüksel,

Jovan Ilievski,

Anja Seibert-Fohr,

Davor Derenčinović,

Stéphane Pisani,

Juha Lavapuro

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Hasan Bakırcı'nın katılımıyla Daire olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm);

Bir Türk vatandaşı olan Bülent Bekdemir'in ("başvuran") Mahkemeye, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca, 29 Ağustos 2018 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti aleyhine yapmış olduğu başvuruyu (no. 42881/18),

Başvuranın polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada avukat yardımına erişememesi ve müdafî olmaksızın verdiği ifadelerin mahkûmiyetinde kullanılmasına ilişkin şikâyetlerin Türk Hükûmetine ("Hükûmet") bildirilmesine ve başvurunun geri kalanının kabul edilemez olduğuna ilişkin kararı,

tarafların beyanlarını göz önüne alarak,

27 Mayıs 2025 tarihinde yapılan kapalı müzakerelerin ardından,

Aynı tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir:

GİRİŞ

1. Dava, başvuranın avukata erişim hakkını sınırlayan yasal bir kısıtlamadan kaynaklanan başvuran aleyhindeki ceza yargılamalarının adil olmadığına ilişkindir. [Dava] ayrıca, yerel mahkemelerin başvuranı anayasal düzeni

ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan mahkûm ederken ve müebbet hapis cezası verirken müdafî olmaksızın alınan ifadelerine dayanmalarına ilişkindir. Başvuran, Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesi kapsamındaki haklarının ihlal edildiğinden şikâyet etmektedir.

OLAY VE OLGULAR

2. Başvuran 1977 doğumlu olup, Hamburg'da ikamet etmektedir. Başvuran, İstanbul Barosuna bağlı Avukatlar M. Hanbayat Yeşil ve Ü. Sisligün tarafından temsil edilmiştir.

3. Hükûmet ise kendi görevlisi olan Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi eski Başkanı Hacı Ali Açıkğül tarafından temsil edilmiştir.

4. Dava konusu olay ve olgular aşağıdaki gibi özetlenebilir.

5. Başvuran ve C.S. adlı kişi, görüşmelerinin şüpheli olduğunu düşünen polis memurları tarafından 13 Mart 1998 tarihinde durdurulmuşlardır. Başvuran ve başvurana ait plastik poşet üzerinde yapılan arama sonucunda, bir adet 7,65 mm'lik tabanca, tabancanın şarjöründe beş adet mermi, bir adet “bağış makbuzu”, el yazısı bir doküman parçası ve üzerinde “Gazinin Katili¹ patron-ağa Devleti [-] TKP-ML/TİKKO [Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist/Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu]” yazan bir pankart bulunmuştur.

6. 14 Mart 1998 tarihli polis uzmanlık raporunda, 31 Ocak 1998 tarihinde Bağcılar'da gerçekleşen (bazı kişilerin yerel bir kahve dükkanından pankartlar astığı ve tabancalarla havaya ateş ettiği) olay yerinde bulunan sekiz boş kovanın dördünün, başvuranın plastik poşetinde bulunan tabancadan ateşlendiği sonucuna varılmıştır.

¹ Gazi olaylarına ilişkin daha fazla bilgi için bk. *Şimşek ve Diğerleri/Türkiye*, no. 35072/97 ve 37194/97, 26 Temmuz 2005.

7. İstanbul Emniyet Müdürlüğü kriminal laboratuvarı tarafından 16 Mart 2004 tarihinde düzenlenen rapora göre, başvuranda bulunan iki doküman üzerinde yer alan el yazısının başvurana ait olduğu anlaşılmıştır.

8. 17 Mart 1998 tarihli polis uzmanlık raporunda, 31 Ocak 1998 tarihli olay sırasında asılan pankartta bulunan parmak izleri ile başvuranın parmak izlerinin eşleştiği sonucuna varılmıştır.

9. Başvuran 18 Mart 1998 tarihinde müdafî olmaksızın polise verdiği ifadesinde, amacı komünist fikirlere dayalı idare sistemini getirmek için silahlı halk savaşı ile Anayasal düzeni yıkmak olan TKP-ML/TİKKO adlı örgütün fikirlerini benimsediğini belirtmiştir. Başvuran [ifadesinde] ayrıca, TKP-ML/TİKKO örgütüne nasıl katıldığını ve örgütün Bağcılar kolunda nasıl yer aldığını anlatmış, kendisinin kullandığı kod adını söylemiş ve katıldığı olayları ve bu olaylarda kendisiyle beraber yer alan diğer (dokuz) üyeyi teker teker sıralamıştır. Başvuran bu bağlamda, 31 Ocak 1998 tarihinde gerçekleşen yasa dışı gösteride yer aldığını, yola Molotof kokteyli attığını ve diğer üyelerle birlikte olay sırasında asılan pankartı hazırladıklarını belirtmiştir. Başvuran ayrıca, 1998 yılı Şubat ayında Esenler’de bir iş yerinden (üzerinde “Devrim Şehitleri”) yazan bir pankart astığını ve aynı ifadeleri Yukarı Karabayır’da yer alan bir caddedeki duvara yazdığını ifade etmiştir.

10. Başvuran, kendisinin ve diğer örgüt üyelerinin üç restoran, üç bar ve bir mobilya mağazası olmak üzere ziyaret ettikleri yedi yeri ve bunların sahiplerinden halkın mücadelesi için örgütün bağış kampanyasına destek olmak adına TKP-ML/TİKKO [adlı örgüte] para ödemelerini istediklerini anlatmıştır. Başvuran son olarak, 8 Mart 1998 tarihinde Dünya Kadınlar Günü ve 12 Mart 1998 tarihinde ise Gazi olaylarını anma nedeni ile düzenlenen yasa dışı yürüyüşlere katıldığını kabul etmiştir.

11. Başvuranın ve C.S.nin yakalanması, başvurandan ele geçirilen dokümanlar ve verdikleri ifadeler, polisin TKP-ML/TİKKO adlı örgütün diğer üyelerine yönelik operasyon yapmasına sebep olmuş ve bu da önce üç

üyenin, sonrasında başka üç üyenin ve sonrasında diğer altı üyenin yakalanmasına ve örgüt ile ilişkili dokümanların ve silahların ele geçirilmesine yol açmıştır.

12. 18 Mart 1998 tarihinde E.A., C.Ş., Ö.K., A.H.A., B.Y., S.D. ve Y.D. adlı yedi şüpheli, 31 Ocak 1998 tarihinde gerçekleşen olaya ilişkin yapılan yer gösterme işlemine katılmışlar ve kendilerine atfedilen eylemleri nasıl gerçekleştirdiklerine dair açıklamalarda bulunmuşlardır. Şüpheliler ifadelerinde, başvuranın Molotof kokteyli atarak yolu kapadığını belirtmişlerdir.

13 Başvuran 20 Mart 1998 tarihinde müdafî olmaksızın Cumhuriyet Savcısına ifade vermiş ve sadece Dünya Kadınlar Günü nedeni ile 8 Mart 1998 tarihinde Taksim Meydanı'nda gerçekleştirilen gösteriye katıldığını iddia ederek, polise verdiği ifadeyi geri çekmiştir.

14 Başvuran aynı gün, sorgu hâkimine avukatı eşliğinde ifade vermiş ve polise verdiği ifadenin işkence altında alındığını iddia ederek, geri çekmiştir. Duruşma sonunda hâkim, TKP-ML/TİKKO adlı silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediklerine dair kuvvetli göstergeler olduğu sonucuna vararak, diğer kişilerle birlikte başvuranın tutuklu yargılanmasına karar vermiştir.

15. 21-23 Mart 1998 tarihleri arasında, başvuranın TKP-ML/TİKKO adına bazı restoran ve barlar ile bir mobilya mağazasının sahibinden para istediği ortaya çıktıktan sonra, polis memurları bu iş yerlerinin sahiplerinden bazılarının ifadesini almış ve başvuran da dâhil olmak üzere belirli kişileri fotoğraflardan teşhis etmelerini istemiştir. M.K., A.K. ve M.N. başvurana para verdiklerini söylerken, N.G. ve H.Ş. vermediklerini söylemiştir. İlgili şahısların hepsi, kendilerine gösterilen fotoğraflardan başvuranı ve diğer kişileri, TKP-ML/TİKKO adına kendilerinden para isteyen şahıslar olarak teşhis etmiştir.

16. 1 Mayıs 1998 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı mülga Ceza Kanunu'nun 168 § 2 maddesi kapsamında silahlı terör örgütüne üye olmak ve 6136 sayılı Kanun'un 13 § 1 maddesine aykırı olarak yasa dışı ateşli silah

bulundurmak suçlarından başvuranla beraber yirmi dört kişi hakkında bir iddianame düzenlemiştir. Cumhuriyet Savcısı, başvuranın polise verdiği ifadesinde kabul ettiği eylemlerin silahlı terör örgütüne üye olma suçunu oluşturduğu ve üzerinde bulunan tabancanın da izinsiz olarak bulundurulmasının 6136 sayılı Kanun'un ihlaline yol açtığı kanaatine varmıştır. Cumhuriyet Savcısı ayrıca, başvuranın ve C.S.nin yakalanmaları ve üzerlerinde bulunan eşyalardan sonra, TKP-ML/TİKKO [adlı örgütün] üyelerine karşı bir dizi operasyon yürütüldüğünü belirtmiştir. Sonuç olarak, polis yirmi üç üyeyi yakalamış ve diğerlerinin yanı sıra, örgüte ilişkin birçok doküman ve yayın, bir adet Molotof kokteyli, bir adet bıçak, bir adet komando bıçağı, altı adet tabanca ve üç adet Kalaşnikof tüfeği bulmuş ve el koymuştur.

17 İstanbul 4. Devlet Güvenlik Mahkemesi önünde görülen 8 Temmuz 1998 tarihli ilk duruşmada, başvuranla beraber birçok sanık ifade vermiştir. Başvuran polise verdiği ifadenin baskı altında alındığını belirterek ifadesini geri çekmiş ve Cumhuriyet Savcısına verdiği ifadesinde pankart ve tabancanın kendisinde bulunmadığı tutanak altına alınmış olmasına rağmen, aslında bunların kendisinde bulunduğunu ancak kendisine ait olmadığını açıklamıştır.

18. Bazı restoran sahiplerinin (M.K., A.K. ve M.N.) de aralarında bulunduğu tanıklar, 28 Aralık 1998 tarihli duruşmada bizzat ifade vermiş ve başvuranı teşhis ettikleri ifade dâhil olmak üzere polise verdikleri ifadelerini tekrar etmişlerdir.

19. İstanbul 4. Devlet Güvenlik Mahkemesi, başvuranın yaptığı açlık grevinin ardından kendisine Wernicke-Korsakoff sendromu (kafa karışıklığı, ataksi, göz hareketi sorunları ve konfabulasyonla birlikte ciddi hafıza kaybıyla belirgin, tiamin eksikliğine bağlı nörolojik bir bozukluk) teşhisi konduğunu ve cezaevi koşullarının sağlığı için risk teşkil ettiği belirterek 31 Temmuz 2001 tarihinde tahliyesine karar vermiştir.

20. Duruşmalara katılan Cumhuriyet Savcısı 6 Şubat 2002 tarihli duruşmada, dava dosyası ve delillerin hırsızlık suçunun diğerlerinin yanı sıra başvuran tarafından da işlenmiş olabileceğini göstermesine rağmen, iddianamenin soygun suçunun silahlı terör örgütüne üyelik suçu kapsamına girdiği değerlendirilerek bu suça dayandırıldığını belirtmiştir. Cumhuriyet Savcısı bu nedenle, yargılamayı yürüten mahkemeden dava dosyasını İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına göndermesini ve Savcılığın da ilgili sanıklara çeşitli hırsızlık suçlarını isnat ettiği ek bir iddianame hazırlamasını talep etmiştir. Yargılamayı yürüten mahkeme, bu talebi kabul etmiştir.

21. İlk iddianameyi düzenleyen Cumhuriyet savcısı 19 Eylül 2002 tarihinde başvuran hakkında diğer kişiler ile birlikte üç adet gasp ve dört adet gasba teşebbüs suçlamasıyla ek bir iddianame düzenlemiştir. Cumhuriyet savcısı ilk iddianamede, söz konusu eylemlerin silahlı terör örgütüne üye olma suçunu teşkil ettiği görüşünderken, ek iddianamede başvuran aynı eylemlerden dolayı gasp ile suçlanmıştır.

22. Yargılamayı yürüten mahkeme 11 Aralık 2003 tarihinde başvuran hakkında yakalama kararı çıkarmıştır.

23. Yerel mahkeme, 8 Nisan 2009 tarihinde, mülga Ceza Kanunu'nun 168 § 2 maddesi uyarınca diğer kişiler ile birlikte başvuranın silahlı terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyetine ve on iki yıl altı ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Yerel mahkeme bu sonuca varırken (i) sanıkların polise verdikleri ifadeleri, (ii) dava dosyasında yer alan diğer belgeleri ve (iii) örgüte ait belgeler ile ele geçirilen silahları dikkate almıştır. Yerel mahkeme başvuranın, örgütün Bağcılar semt komitesinde görev aldığını, 29 Ocak 1998 günü yasa dışı pankart asılması, 31 Ocak 1998 günü Molotof kokteyli ve yasa dışı pankart asılması eylemlerine katıldığını ve 8 Mart 1998 tarihinde Taksim Meydanında yapılan yasa dışı gösteriye ve 12 Mart 1998 günü Gazi Mahallesinde yapılan yasa dışı gösteriye katıldığını belirtmiştir. Yargılamayı yürüten mahkeme ayrıca, terör örgütünün üst-düzey bir sorumlusu tarafından verilen talimatlar doğrultusunda başvuranın TKP-

ML/TİKKO adına zor kullanarak para tahsil etme eylemini gerçekleştirdiğini tespit etmiş ve üzerinde bir adet tabanca ve örgüt adına hazırlanmış bir pankartın bulunduğunu belirtmiştir. Yerel mahkeme yasa dışı ateşli silah bulundurma suçlamasını ise kovuşturmanın zaman aşımına uğradığını belirterek reddetmiştir.

24. Cumhuriyet Savcısı 18 Haziran 2009 tarihinde, diğerlerinin yanı sıra, yargılamayı yürüten mahkemenin gasp suçu ile ilgili olarak davayı başvuran yönünden ayırması gerektiğini çünkü başvuranın söz konusu eylemlere ilişkin savunmasının alınmadığını ileri sürerek mahkûmiyet kararına itiraz etmiştir. Bu nedenle, [Cumhuriyet Savcısı] yargılamayı yürüten mahkemenin gasp fiillerinin silahlı terör örgütüne üyelik suçu kapsamında değerlendirilmesi gerektiği yönündeki kabulü sonucunda, ikinci iddianamede Cumhuriyet Savcısı tarafından talep edilenden daha düşük bir ceza verilmiş olmasının hatalı olduğunu, bu itibarla hükmün bozulması gerektiğini belirtmiştir.

25. Yargıtay 8 Haziran 2010 tarihinde, diğerlerinin yanı sıra, başvuran hakkındaki mahkûmiyet kararını bozmuş ve başvuranın, örgüt adına “vahamet” arz eden bir olay olarak ve anayasal düzeni bozmaya veya ortadan kaldırmaya ve TBMM’yi ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını zor kullanarak engellemeye teşebbüs etme suçu olarak nitelendirilmesi gereken mobilya mağazası sahibi M.N. ye karşı gasp suçunu işlediğini belirtmiştir (mülga Ceza Kanunu’nun 146. maddesi).

26. 16 Şubat 2011 tarihli duruşmaya başvuran bizzat katılarak ifade vermiş ve yargılamayı yürüten mahkemeden Yargıtayın kararına uymamasını talep etmiştir. Yargılamayı yürüten mahkeme duruşmanın sonunda ne başvuranın tutuklanmasına ne de hakkında herhangi başka bir adli kontrol tedbirinin uygulanmasına karar vermiştir.

27. Yerel mahkeme 30 Nisan 2013 tarihinde, başvuranın da aralarında bulunduğu sekiz sanık hakkındaki yakalama kararlarının icra edilmediğini belirtmiş ve kararını vermiştir. Yerel mahkeme, başvuran ve A.O.nun

Yargıtay gerekçesi doğrultusunda mülga Ceza Kanunu'nun 146. maddesi uyarınca müebbet hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Yargılamayı yürüten mahkeme, yakalanmaktan kaçan diğer sanıkların dosyalarını ayırmıştır. Yerel mahkeme, Cumhuriyet Savcılığının 13 Mart 1998 tarihinde başvuran ve C.S.nin yakalanmasının ardından bir operasyon başlattığı; bu yakalama sırasında üzerlerinde bir tabanca ile TKP-ML/TİKKO adına düzenlenmiş bir “bağış makbuzu” bulunduğu; bunun ise terör örgütünün üç diğer üyesinin daha yakalanmasına yol açtığı ve sürecin ilerleyen aşamalarında çok sayıda başka üyenin de yakalanmasıyla birlikte bazı silahların, bir miktar paranın, ayrıca TKP-ML/TİKKO'ya ilişkin belge ve yayınların ele geçirilmesiyle sonuçlandığı kanaatine varmıştır.

28. Yerel mahkeme (i) Yargıtayın sanıklar hakkında verilen önceki mahkûmiyet kararının bozulmasına ilişkin kararını, (ii) başvuranın polise ve Cumhuriyet Savcısına verdiği ifadeleri, (iii) dava dosyasında yer alan diğer belgeleri ve (iv) örgüte ait belgeler ile ele geçirilen silahları göz önünde bulundurarak başvuranın konumu ve eylemleri hakkında bir değerlendirme yapmıştır. Yerel mahkeme, bu değerlendirmeyi yaparken, 8 Nisan 2009 tarihinde başvuran hakkındaki mahkûmiyet kararında vardığı sonucun aksine; başvuranın TKP-ML/TİKKO'nun sıradan bir üyesi olmadığı, örgüt üyelerine emir ve talimat verebilecek konumda bulunan üst düzey bir yönetici olduğu, örgütün Bağcılar yapılanmasının sorumlusu olduğu ve örgüt adına faaliyetlerde bulunduğu sonucuna varmıştır. Bu bağlamda yargılamayı yürüten mahkeme; 29 Ocak 1998 ve 31 Ocak 1998 tarihlerinde yasa dışı pankart asılması eylemlerine, 31 Ocak 1998 tarihinde ayrıca Molotof kokteyli atılmasına; 8 ve 12 Mart 1998 tarihlerinde gerçekleştirilen yasa dışı gösterilere; başvuranın TKP-ML/TİKKO adına para tahsil ettiği veya tahsil etmeye teşebbüs ettiği olaylara; ayrıca yakalandığı sırada üzerinde bulunan pankart ve tabancaya atıfta bulunmuştur. Sonuç olarak yerel mahkeme, başvurana isnat edilen eylemlerin bir bütün olarak anayasal düzeni ortadan

kaldırmaya teşebbüs suçunu oluşturduğu kanaatine varmış ve başvuranın bu suçtan mahkûmiyetine karar vermiştir.

29. Başvuranın avukatı 2 Mayıs 2014 tarihinde temyiz gerekçelerini sunmuş ve diğerlerinin yanı sıra, başvuranın avukata erişiminin sistemik olarak engellendiğini ve müdafî yokluğunda verdiği ifadelerin kullanılmasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

30. Yargıtay 15 Mayıs 2014 tarihinde, yargılamayı yürüten mahkemenin yukarıda yer verilen kararını onamıştır.

31. Başvuran 18 Eylül 2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapmış ve diğerlerinin yanı sıra, polis tarafından gözaltında tutulduğu süreçte avukata erişimi olmaması, müdafî yokluğunda verdiği ifadelerin mahkûmiyetinde kullanılması ve Mahkeme tarafından bu sebepler ile verilen Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesinin ihlal edildiğine ilişkin Türkiye aleyhindeki birçok karara rağmen, yerel mahkemelerin bu konuyu dikkate almamaları nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32 Anayasa Mahkemesi 25 Ocak 2018 tarihinde kararını açıklamış ve diğerlerinin yanı sıra, müdafî yardımından yararlanma hakkı ile birlikte ele alındığında başvuranın adil yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir. Beş kişilik Anayasa Mahkemesi heyeti, başvuranın müdafî yardımından yararlanma hakkının olayların gerçekleştiği zamanda yürürlükte olan ilgili mevzuat uyarınca kısıtlandığını gözlemlemiştir. [Anayasa Mahkemesi] aşağıdaki şekilde karar vermiştir:

“... Başvurana isnat edilen suçlar kapsamındaki eylemlere ilişkin değerlendirmede, başvuranın gözaltında müdafî olmaksızın elde edilen beyanlarının delil olarak kabul edildiği görülmektedir. Ancak başvuran yargılamanın ileri aşamalarında müdafî yardımından faydalanmıştır. Ayrıca başvurana isnat edilen bazı eylemlere ilişkin olarak tanıkların yaptıkları teşhisleri mahkeme huzurunda da doğruladıkları ve [başvuran polis tarafından göz altında tutulduğu sürede alınan] adli raporlarda başvuranda herhangi bir darp ve cebir izine rastlanmadığının belirtildiği tespit edilmiştir. [Yargılamayı yürüten] mahkeme sanıkların kolluk ve savcılık ifadelerini, yüzleştirme ve teşhis tutanaklarını,

bilirkişi raporlarını ve ele geçirilen silah ve [terör] örgütüne ilişkin belgeleri mahkûmiyete esas almıştır. Dolayısıyla başvuranın müdafî olmaksızın alınan kolluktaki ifadelerinin [mahkûmiyeti için] tek ve belirleyici kanıt olmadığı, sonraki aşamalarda sağlanan müdafî yardımı ve diğer usuli güvencelerin soruşturmanın başında başvuranın savunma haklarına verilen zararı telafi ettiği anlaşılmaktadır...”

İLGİLİ YASAL ÇERÇEVE

33. İlgili tarihte yürürlükte olan mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nun (1412 sayılı Kanun) ilgili hükümleri olan 135, 136 ve 138. maddelerinde, suç şüphesiyle yakalanan veya üzerine suç atılan herkesin, gözaltına alındığı andan itibaren avukata erişim hakkı olduğu öngörülmüştür. Ceza yargılamasına ilişkin mevzuatta değişiklik yapan 18 Kasım 1992 tarihli ve 3842 sayılı Kanun’un 31. maddesine göre, yukarıdaki hükümler Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanına giren suçlarla itham edilen kişiler bakımından uygulanamaz. Devlet Güvenlik Mahkemeleri önündeki yargılamalarda sanığın avukata erişim hakkına getirilen kısıtlama, 15 Temmuz 2003 tarihli ve 4928 sayılı Kanun mucibince kaldırılmıştır (bk. *Salduz/Türkiye* [BD], no. 36391/02, §§ 27-29, AİHM 2008).

34. (1 Haziran 2005 tarihine kadar yürürlükte olan) mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nun 247. maddesine göre, Yargıtay tarafından yorumlandığı üzere, kolluk veya Cumhuriyet Savcılığına yapılan itirafları içeren sorgu tutanağı, kavuşturmada delil olarak kabul edilecekse bunların hâkim önünde de tekrar edilmesi gerekir. Eğer tekrar edilmemişse, söz konusu tutanakların mahkemede okunmasına ve sonuç olarak mahkûmiyete esas alınmasına izin verilmez. Bir itiraf mahkemede tekrar edilse bile başka deliller ile desteklemedikçe tek başına belirleyici bir delil olarak kabul edilemez (bk. *Dikme/Türkiye*, no. 20869/92, § 38, AİHM 2000-VIII).

35. 1 Haziran 2005 tarihinden itibaren yürürlükte olan yeni Ceza Muhakemesi Kanunu’nun (5271 sayılı Kanun) 148. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Şüphelinin ve sanığın beyanı özgür iradesine dayanmalıdır. Bunu engelleyici nitelikte kötü davranma, işkence, ilaç verme, yorma, aldatma, cebir veya tehditte bulunma, bazı araçları kullanma gibi bedensel veya ruhsal müdahaleler yapılamaz.

Kanuna aykırı bir yarar vaat edilemez.

Yasak usullerle elde edilen ifadeler [sanığın ya da şüphelinin] rızası ile verilmiş olsa da delil olarak değerlendirilemez.

Müdafî hazır bulunmaksızın kollukça alınan ifade, hâkim veya mahkeme huzurunda şüpheli veya sanık tarafından doğrulanmadıkça hükme esas alınamaz.

...”

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME’NİN 6 §§ 1 VE 3 (C) MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

36. Başvuran, polis tarafından göz altında tutulurken ve müdafî yokluğunda verdiği ifadelerin yerel mahkemeler tarafından kullanılmasının Sözleşme’nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkını ihlal ettiğinden şikâyetçi olmuştur. İlgili madde aşağıdaki gibidir:

“1. Herkes davasının, (...) cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, (...) mahkeme tarafından, (...) adil yargılanma hakkına sahiptir.

3. Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

...

(c) Kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddi olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek;

...”

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

1. İç hukuk yollarının tüketilmediği iddiası hakkında

37. Hükûmet, başvuranın yer gösterme ve yüzleştirme gibi soruşturma işlemleri yürütülürken bir avukat bulunmamasına ilişkin şikâyetini Anayasa Mahkemesine yaptığı başvurusunda dile getirmediğini iddia etmiştir. Hükûmet buna dayanarak Mahkemeyi, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle başvurunun bu kısmını kabul edilemez bulmaya davet etmiştir.

38. Başvuran, şikâyetlerinin özünü Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi önünde dile getirdiğini belirterek Hükûmetin başvuru yollarının tüketilmediği yönündeki iddiasına itiraz etmiştir.

39. Mahkeme, başvuranın Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvuruda yalnızca polis ve Cumhuriyet Savcısına ifade verirken bir avukata erişim imkânı bulamadığından şikâyet ettiğini; bu nedenle Anayasa Mahkemesinin incelemesinin de bu şikâyetle sınırlı kaldığını gözlemlemektedir. Başvuran, yargılamaların hazırlık soruşturması aşamasında diğer soruşturma işlemleri yürütülürken avukata erişememe konusunda bir şikâyetle bulunmamıştır. Mahkeme bu temelde, başvuranın bu konuyu Anayasa Mahkemesi önünde dile getirmemiş olması nedeniyle, söz konusu “diğer” soruşturma işlemleri sırasında bir avukatın bulunmamasına ilişkin olarak Hükûmetin iç hukuk yollarının tüketilmediği yönündeki savunmasını kabul etmekte, başvurunun bu kısmını Sözleşme’nin 35 § 1 maddesi uyarınca iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmakta ve Sözleşme’nin 35 § 4 maddesi uyarınca reddetmektedir.

2. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğu yönündeki itiraz hakkında

40. Hükûmet, başvuranın müdafî yokluğunda verdiği ifadelerin delil olarak kabul edilmesi sonucunda İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi önündeki ceza yargılamalarının adil olmadığı iddiasına ilişkin şikâyetinin dördüncü

derece mahkemesi şikâyeti niteliğinde olduğunu ve açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Hükûmet bu bağlamda, dava dosyasına getirilen bir kısıtlama kararı olmadığını, başvuranın tüm belge ve delillere erişim imkânının olduğunu, yargılamalar süresince bir avukat tarafından temsil edildiğini ve iddialarını dile getirebildiğini ileri sürmüştür. [Hükûmet ayrıca] başvuranın ilgili olduğuna kanaat getirdiği delilleri sunabildiğini ve aleyhindeki delillerin kullanılmasına ve kabul edilebilirliğine etkin bir şekilde itiraz ettiğini [belirtmiştir]. [Hükûmet], yerel mahkemelerin dava dosyasını bir bütün olarak inceledikten sonra başvuranın lehine bir karara varmadıklarını ve kararlarının da yeterli şekilde gerekçeli ve iç hukuka uygun olduğunu [not etmiştir].

41. Hükûmet, sonrasında Anayasa Mahkemesinin başvuranın şikâyetlerine ilişkin Mahkeme içtihadı ve burada ortaya konulan ilkeler doğrultusunda bir inceleme yaptığını ve başvuranın müdafî yokluğunda polise verdiği ifadelerin mahkûmiyetinde tek veya belirleyici delil olmadığını belirterek başvuranın adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlalin olmadığına karar verdiğini belirtmiştir. Anayasa Mahkemesine göre yargılamalar sırasında başvurana sağlanan avukat yardımı ve diğer usuli güvenceler yargılamaların ilk aşamalarında başvuranın savunma haklarına verilen zararı telafi etmiştir. Yukarıda belirtilenler ışığında Hükûmet, başvuranın şikâyetlerinin özünde yerel mahkemelerin delillere ilişkin keyfi olarak nitelendirilemeyecek değerlendirmelerine ilişkin olduğunu ileri sürmüştür. Hükûmet bu nedenle, yerel mahkemelerin tespitlerinden ayrılmayı gerektiren bir sebep olmadığını belirterek, Mahkemeyi başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle reddetmeye davet eder.

42. Başvuran, Hükûmetin bu itirazına karşı belirli bir görüş sunmamıştır.

43. Mahkeme, başvuranın şikâyetinin, soruşturma aşamasında polis ve Cumhuriyet Savcısına ifade verdiği sırada mahrum bırakıldığını iddia ettiği Sözleşme'nin 6 § 3 (c) maddesi kapsamında avukat yardımından yararlanma

hakkı şeklindeki belirli bir usuli güvenceye ve müdafî yokluğunda verdiği söz konusu ifadelerin daha sonrasında yerel mahkemeler tarafından kullanılmasına ilişkin olduğunu kaydetmektedir. Dolayısıyla, bu şikâyetler dördüncü derece mahkemesi şikâyeti olarak değerlendirilemez. Bu nedenle, Hükûmetin itirazı reddedilmelidir. İnceleme konusu şikâyetler ne açıkça dayanaktan yoksun ne de Sözleşme'nin 35. maddesinde belirtilen başka herhangi bir gerekçeyle kabul edilemez olarak ilan edilebilir. Bu sebeple, söz konusu şikâyetlerin kabul edilebilir olduğu beyan edilmelidir.

B. Esas Hakkında

1. Tarafların beyanları

(a) Başvuran

44. Başvuran, avukata erişim hakkını sınırlayan kanuni bir yasaktan dolayı soruşturma aşamasında polis ve Cumhuriyet Savcısına ifade verirken avukata erişim imkânı olmadığını iddia ederek, Sözleşme'nin 6 § 3 (c) maddesinin ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuştur. Başvurana göre aynı ihlal, yargılama aşamasında da gerçekleşmiştir çünkü polise verdiği ifade ve bu ifadedeki bilgiler yargılama üzerinde bir etki bırakmış ve mahkûmiyetinin temel dayanağını oluşturmuştur. Başvuran ayrıca, yerel mahkemelerden hiçbirinin polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada elde edilen delillere ilişkin itirazlarına dair bir değerlendirme yapmadıklarını [belirtmiştir]. [Başvuran] mahkemede bir avukat tarafından temsil edilmiş olmasının tek başına müdafî yokluğunda verdiği ifadelerin doğrudan bir sonucu olarak yetkililerin söz konusu delilleri elde ettiği gerçeğini ya da bu ifadelerin yargılamalar üzerindeki etkisini telafi etmediğini [belirtmiştir]. Başvurana göre, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi ile birlikte değerlendirildiğinde bu durum Sözleşme'nin 6 § 3 (c) maddesinin ihlaline neden olmuştur.

(b) Hükûmet

45. Hükûmet aşağıdaki nedenlerle başvuranın polis tarafından gözaltında tutulduğu süreçte avukat yardımına erişiminin olmamasının, yargılamanın bir bütün olarak adilliğine telafi edilemez bir şekilde zarar vermediğini belirtmiştir. Hükûmet ilk olarak, başvuranın bir terör örgütüne yönelik soruşturma kapsamında yakalandığına, TKP-ML/TİKKO'nun ülke çapında ölüm ve yaralanma ile sonuçlanan birçok olaydan sorumlu olduğu göz önüne alındığında bu soruşturmanın da kamu yararına olduğuna işaret etmiştir. [Hükûmet] başvuranın yakalandığı sırada yapılan aramada terör örgütüne ait bir pankart, ruhsatsız bir silah ve şarjöründe beş adet 7,65 mm'lik mermi bulunduğunu [belirtmiştir].

46. Hükûmet ayrıca, başvuranın yakalandığı tarihte yürürlükte bulunan sistemik kısıtlama nedeniyle, ancak tutuklandıktan sonra bir avukata erişim hakkına sahip olduğunu ve bu hakkını 20 Mart 1998 tarihinde kullandığını ileri sürmüştür. Hükûmete göre, başvuranın avukata erişim hakkını kısıtlamaya yönelik zorunlu sebeplerin bulunup bulunmadığı konusunda, müdafî yokluğunda alınan ifadelerin etkisini değerlendirmek için yargılamaları bir bütün olarak incelemek ve söz konusu ifadelerin yargılamaların genel olarak adilliğine ilişkin etkisini ölçmek gereklidir. Bu kapsamda Hükûmet, başvuran polise ifade vermeden önce (i) başvuranın üzerinde bulunan tabancanın 31 Ocak 1998 tarihli olayda kullanıldığını (14 Mart 1998 tarihli uzmanlık raporu), (ii) iş yeri sahiplerinden para toplamak için kullanılan örgüt adına kesilen bazı makbuzlardaki el yazısının başvurana ait olduğunu (16 Mart 1998 tarihli bilirkişi raporu) ve (iii) 31 Ocak 1998 tarihli olayda ele geçirilen pankartta başvuranın parmak izinin bulunduğunu gösteren üç bilirkişi raporunun alındığını belirtmiştir. [Hükûmet] başvuranın, söz konusu deliller toplandıktan sonra polise ifade verdiğini belirtmiştir. Başvuran, TKP-ML/TİKKO üyesi olduğunu kabul etmiş ve örgüt içerisinde gerçekleştirdiği eylemler hakkında detaylı açıklamalar yapmıştır. Başvuran

sorgu hâkimine, bu ifadenin işkence altında alındığını iddia ederek, ifadesini sonradan geri çekse de polis tarafından göz altında tutulduğu sürede alınan tıbbi muayene raporlarında herhangi bir kötü muamele belirtisi bulunmamaktadır.

47. Hükûmete göre başvuran, müdafî yokluğunda verdiği ifadelerin kabul edilebilirliği ve bu ifadelerin yerel mahkemeler tarafından kullanılmasına etkin bir şekilde itiraz edebilmek için usuli haklarını kullanabildiği çekişmeli yargılamadan faydalanabilmiştir. Ayrıca ve daha da önemlisi, Hükûmet söz konusu ifadelerin başvuranın mahkûmiyeti için tek veya belirleyici delil olmadığını belirtmiştir. Zira yargılamayı yürüten mahkeme, başvurayı mahkûm ederken yukarıda anılan bilirkişi raporlarına, iş yeri sahiplerinin terör örgütü adına kendilerinden para talep eden kişinin başvuran olduğunu teşhis ettikleri beyanlarına ve örgüte ait ele geçirilen silah ve belgelere dayanmıştır. Bu itibarla, başvuranın avukatı hazır bulunmaksızın verdiği ifadeler mahkûmiyetini etkileyebilecek nitelikte olmadığından, ceza yargılamasının adilliğine herhangi bir zarar vermemiştir.

48. Bu durum, Anayasa Mahkemesinin başvuranın avukatı olmaksızın alınan ifadelerinin kullanılmasına ilişkin şikâyetlerini usulüne uygun şekilde incelemiş ve adil yargılanma hakkının ihlal edilmediği sonucuna varmış olması karşısında daha da geçerlidir. Hükûmet, avukatı olmaması sebebiyle başvuranın savunma haklarına verilen zararların (i) yargılamaların daha sonraki aşamalarında kendisine hukuki yardım sağlanmış olması ve (ii) ceza yargılamalarına ilişkin diğer güvenceler ile giderildiği görüşündedir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, yerel mahkemenin başvuranın mahkûmiyetine karar verirken sanıkların müdafî yokluğunda verdikleri ifadelere, bilirkişi raporlarına, iş yeri sahiplerinin ifadelerine ve başvurayı teşhis etmelerine ve başvurandan ele geçirilen tabanca ve örgüt ile alakalı belgelere ağırlık verdiğini gözlemlemiştir. Ayrıca, bazı tanıklar (iş yeri sahipleri) başvurayı teşhis ettiklerini doğrulamış ve tıbbi raporlarda da herhangi bir kötü muamele bulgusuna rastlanmamıştır. Anayasa Mahkemesi

böylece başvuranın polise verdiği ifadelerinin mahkûmiyeti için tek veya belirleyici delil olmadığı kanaatine varmıştır.

49. Hükûmet son olarak, avukata erişim imkânından yararlandırılmamaya ilişkin şikâyetlerin değerlendirilmesinde Anayasa Mahkemesi tarafından kabul edilen genel ilkelerin, Mahkemenin değerlendirmesinin merkezine yargılamaların bir bütün olarak adil olmasını koyduğu yaklaşımı ile tutarlı olduğunu ileri sürmüştür. Hükûmet bu bağlamda, başvuran ile aynı suç ve yargılamalar kapsamında yargılanan ve mahkûm edilen ve ayrıca müdafî yokluğunda verdiği ifadelerin kullanılmasından şikâyetçi olan sanık A.O. tarafından yapılan başvuruya (başvuru no. 2014/15506, 12 Haziran 2018) ilişkin Anayasa Mahkemesi kararına atıf yapmıştır. Anayasa Mahkemesi, tıbbi raporun [A.O.’nun] polis tarafından göz altında tutulduğu sürede kötü muamele gördüğünü ortaya koyduğunu ve polise verdiği ifadelerin mahkûmiyetinde belirleyici olduğunu ifade etmiş ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

50. Yukarıda yer verilenler ışığında Hükûmet, Mahkemeyi, Sözleşme’nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesinin ihlal edilmediğine karar vermeye davet etmiştir.

2. Mahkemenin değerlendirmesi

51. Avukata erişim hakkına ilişkin genel ilkeler, Büyük Daire tarafından verilen *Beuze/Belçika* ([BD], no. 71409/10, §§ 119-50, 9 Kasım 2018), ve *Ibrahim ve Diğerleri/Birleşik Krallık* ([BD], no. 50541/08 ve diğer 3 başvuru, §§ 249-74, 13 Eylül 2016) kararlarda yer almaktadır.

(a) Avukata erişim hakkına kısıtlama getirilip getirilmediği hakkında

52. Mevcut davada başvuran, 3842 sayılı Kanun’un 31. maddesinde öngörülen kanuni yasak nedeniyle 13 Mart 1998 tarihinden 20 Mart 1998 tarihine kadar avukata erişim hakkından mahrum bırakılmıştır. Bunun sonucunda, polise ve Cumhuriyet Savcısına ifade verdiği sırada hukuki yardım almamıştır. Mahkeme aynı hukuki sorunu Türkiye aleyhine açılan

davalarda hâlihazırda incelemiş ve Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesinin ihlal edildiğini tespit etmiştir (bk. *Mehmet Zeki Çelebi/Türkiye*, no. 27582/07, § 52, 28 Ocak 2020 ile burada yapılan diğer atıflar). Bu nedenle Mahkeme, mevcut davayı değerlendirirken yerleşik içtihat ilkeleri doğrultusunda hareket edecektir.

(b) Kısıtlamaya ilişkin zorlayıcı sebeplerin olup olmadığı hakkında

53. Ek olarak Mahkeme, Hükûmetin, başvuranın avukata erişim hakkına getirilen kısıtlamayı haklı kılacak zorlayıcı sebeplerin var olduğuna dair bir iddia ileri sürmediğini not eder. Bu sebeple Mahkeme, mevcut davada böyle bir sebebin olmadığı sonucuna varmıştır.

(c) Yargılamaların bir bütün olarak adilliği hakkında

54. Polis tarafından gözetim altında tutulduğu sırada başvuranın avukata erişim hakkının kısıtlanması için zorlayıcı bir sebep bulunmaması nedeniyle Mahkeme, özellikle genel ve zorunlu nitelik taşıyan yasal bir kısıtlama söz konusu olduğundan adillik değerlendirmesine ilişkin oldukça katı bir inceleme yapmalıdır (bk. yukarıda anılan *Beuze*, § 165). Hukuki yardıma erişim üzerindeki kısıtlamanın istisnai olarak ve davanın kendine has koşulları altında, yargılamanın bir bütün olarak adilliğine geri döndürülemez bir biçimde hâle getirmediğini ikna edici bir şekilde göstermek Hükûmetin sorumluluğunda olacaktır. Ayrıca Mahkeme, yalnızca çok istisnai durumlarda başvuranın avukata erişim hakkının kısıtlanmasının yargılamaya hâle getirmeyeceği sonucuna varabileceğini yineler (bk. *Mehmet Zeki Çelebi*, yukarıda anılan, § 57).

55. Bu bağlamda, Mahkeme öncelikle, başvuranın gözetim altında bulunduğu süre boyunca avukatla görüşme hakkının sistemik olarak kısıtlanmasının neden olduğu zararın, yargılamanın tamamını adil olmayan bir hâle getirip getirmediğini veya ulusal düzeyde gerekli güvencelerin uygulanmasıyla giderilip giderilmediğini tespit etmelidir. Bu güvenceler, daha sonra

Mahkeme nezdinde görülen davanın incelenmesinde Hükûmet tarafından da gündeme getirilmiştir (bk. aynı yerde, § 59). Mahkeme bu tespiti yaparken, Hükûmetin diğerlerinin yanı sıra başvuranın müdafî yokluğunda verdiği ifadelerden ziyade diğer delillere verilen ağırlık nedeniyle yargılama öncesi aşamada avukata erişim hakkında getirilen kısıtlamanın, yargılamanın bir bütün olarak adilliğine geri döndürülemez bir biçimde halel getirmediğini ileri sürdüğü argümanları ele alacaktır.

56. Mahkeme öncelikle ne yargılamayı yürüten mahkemenin ne de Yargıtayın müdafî yokluğu şeklindeki usuli eksikliğin savunma hakları ya da yargılamaların bir bütün olarak adilliği üzerinde etkisine ilişkin bir değerlendirme yaptığını gözlemlemektedir. Mahkeme ayrıca, Türk Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 148 § 4 maddesinin (mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nun 247. maddesi) açık bir şekilde müdafî yokluğunda alınan ifadelerin hâkim ya da mahkeme önünde şüpheli veya sanık tarafından doğrulanmadığı müddetçe mahkûmiyete esas alınamayacağını öngördüğünü gözlemler. Mahkeme bu bağlamda, başvuranın Cumhuriyet Savcısı ve sorgu hâkimi önünde verdiği ifadelerde ve ayrıca yargılamalar sırasında verdiği ifadelerde, polise verdiği ifadeleri tutarlı bir şekilde geri çektiğine vurgu yapar (bk. yukarıdaki paragraflar 13, 14 ve 17, ve benzer yönleri bakımından karşılaştırmamız *Mehmet Zeki Çelebi*, yukarıda anılan, §§ 57-73). Ek olarak Mahkeme daha önce, dışlama kuralının uygulanmasının “davanın bir bütün olarak haksız olarak değerlendirilmesinin özellikle olası olmadığını” gösteren bir faktör olduğunu belirtmiştir (bk. her ikisi de yukarıda anılan, *Ibrahim ve Diğerleri*, § 274, ve *Beuze*, § 150). Ancak mevcut davada, yerel mahkemelerin söz konusu kuralı uygulamadıkları ve ihtilaf konusu ifadeleri hariç tutmadıkları gerçeği ortadadır.

57. Ayrıca Hükûmetin iddialarının aksine, Anayasa Mahkemesi başvuranın şikâyetini incelerken Mahkemenin özellikle *Salduz*, *Ibrahim ve Diğerleri* ve *Beuze* (yukarıda anılan) içtihadında ortaya koyduğu ilkeleri uygulamamıştır. Oysa ki anılan kararların hepsi, başvuranın davasına ilişkin

karardan önce verilmiştir. Anayasa Mahkemesi söz konusu içtihadta belirtilen standartlara bağlı kalmak yerine, başvuranın müdafî yokluğunda verdiği ifadenin mahkûmiyetinde tek ya da belirleyici delil olmadığı sonucuna varmıştır. Bu sonuca ulaşılırken dayanan gerekçeler şunlardır: (i) dava dosyasında başka delillerin bulunması, (ii) bazı işletme sahiplerinin duruşmada başvuruları teşhis ettiklerini doğrulamış olmaları ve (iii) başvuranın polis nezaretinde bulunduğu sırada kendisine kötü muamele uygulandığına dair herhangi bir emare bulunmaması.

58. Ceza yargılamalarının bir bütün olarak adil olması üzerinde yargılama öncesi aşamadaki usuli eksikliklerin etkisi değerlendirilirken dikkate alınması gereken (bk. *İbrahim ve Diğerleri*, yukarıda anılan, § 274) ve mevcut davada Hükûmet tarafından başvuran aleyhindeki ceza yargılamasının adil olduğunu göstermek amacıyla dayanan bir unsur olan “diğer delillerin gücü” hakkında Mahkeme aşağıdaki tespitlerde bulunmuştur.

59. Başvuran başlangıçta, diğer suçların yanı sıra, mülga Ceza Kanunu’nun 168 § 2 maddesi uyarınca silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmiştir. Bu mahkûmiyet, diğer delillerin yanı sıra, başvuranın üzerinde bulunan eşyalara ve müdafî yokluğunda polise ve Cumhuriyet Savcısına verdiği ifadelere dayandırılmıştır. Başvuranın mahkûmiyetine esas alınan eylem ve faaliyetler, başvuranın polise verdiği ifadede anlattığı 29 ve 31 Ocak 1998 tarihlerinde yasa dışı pankart asma eylemlerine ve 8 ve 12 Mart 1998 tarihlerinde düzenlenen iki yasa dışı yürüyüşe katılması ile TKP-ML/TİKKO adına bazı işletme sahiplerinden para istemek (ve bazı olaylarda para almak) suretiyle gerçekleştirilen gasp vakalarıdır. Ancak Yargıtay, başvuranın mobilya mağazasının sahibi olan M.N.’ye karşı bir gasp eylemi gerçekleştirdiğini ve bunun terör örgütü adına “vahamet arz eden bir eylem” olarak kabul edilmesi gerektiğini belirterek söz konusu mahkûmiyet kararını bozmuştur. Yargıtay, bu eylemin mülga Ceza Kanunu’nun 146. maddesinde düzenlenen suçun maddi unsurunu

karşıladığına hükmetmiş ve başvurana isnat edilen eylemlerin bir bütün olarak ele alındığında, anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs şeklindeki daha ağır bir suç teşkil ettiği sonucuna varmıştır. Daha sonra ilk derece mahkemesi, Yargıtay kararına uymuş; başvurayı 146. madde uyarınca mahkûm ederek müebbet hapis cezasına çarptırmış ve bunu yaparken tekrar, diğer delillerin yanı sıra, başvuranın müdafî yokluğunda polise ve Cumhuriyet Savcısına verdiği ifadelere dayanmıştır.

60. Yukarıda yer verilenler ışığında Mahkeme, başvuranın nihai olarak mahkûm edildiği suçun, yani anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçunun, belirleyici unsurunun, TKP-ML/TİKKO adına bazı işletme sahiplerinden para istemek suretiyle işlediği kabul edilen gasp eylemlerine dayandığını kaydetmektedir. Bu itibarla, başvuranın yakalandığı sırada üzerinde bulunan deliller (tabanca ve mermiler ile pankart), 31 Ocak 1998 tarihinde Bağcılar'da meydana gelen olayla ilgili olduğu ölçüde, ceza yargılamasının genel adilliğini sağlamak bakımından mevcut davada tespit edilen usuli eksikliği gidermeye elverişli değildir.

61. Gasp eylemi bakımından Mahkeme, başvuran ve TKP-ML/TİKKO üyesi olduğu iddia edilen çok sayıda diğer kişi hakkındaki ceza soruşturmasının, ilk iddianamede ve ilk derece mahkemesinin gerekçeli kararında belirtildiği üzere, başvuranın yakalanmasıyla başladığını gözlemlemektedir. Nitekim, ancak başvuranın müdafî yokluğunda polise verdiği ifadeden sonra yetkililer örgütün diğer üyelerini yakalamış, bu kişilerin üstlerinde ve evlerinde arama yapmış ve örgülle bağlantılı silahlar ve belgeler ele geçirmiştir.

62. Dahası ve daha da önemlisi, ulusal makamlar başvuranın bar, restoran ve mobilya mağazası sahiplerinden para istediği çok sayıdaki olaydan ilk kez, başvuranın müdafî yokluğunda polise verdiği ifade sırasında haberdar olmuştur. Öyle ki, polis memurları söz konusu işletme sahiplerinin ifadelerini başvuranın polis sorgusundan birkaç gün sonra almış; söz konusu kişiler başvuran hakkında suçlayıcı beyanlarda bulunmuş ve kendilerine gösterilen

fotoğraflardan [başvuranı] teşhis etmişlerdir. Bu durumda, başvuranın üzerinde bulunan “bağış makbuzundaki” el yazısının ona ait olduğunu ortaya koyan 16 Mart 1998 tarihli bilirkişi raporu da bu tespiti değiştirmemektedir.

63. Buna göre Mahkeme, başvurandan müdafî yokluğunda alınan ifadenin, yetkililere ne olup bittiğine dair anlatımı sağlaması ve anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçu bakımından, başvuran aleyhindeki ceza yargılamasında delil toplama sürecini şekillendirmiş görünmesi nedeniyle önemli bir ispat değeri taşıdığı sonucuna varmaktadır (farklı yönleri bakımından karşılaştırmız *Artur Parkhomenko/Ukrayna*, no. 40464/05, § 87, 16 Şubat 2017, ve *Kohen ve Diğerleri/Türkiye*, no. 66616/10 ve diğer 3 başvuru, § 60, 7 Haziran 2022). Sonuç olarak, bazı işletme sahiplerinin yargılama sırasında başvuranı ayrıca teşhis etmiş olmaları ve başvuranın polis tarafından tutulduğu sırada kendisine kötü muamele yapıldığına dair herhangi bir emare bulunmaması, yargılamanın bir bütün olarak adil olmasını sağlamak için yeterli değildir.

64. Yukarıdakiler ışığında Mahkeme, başvuranın avukata erişim hakkına getirilen yasal sınırlama ve akabinde müdafî yokluğunda verdiği ifadelerin kullanılması nedeniyle, başvuran aleyhindeki ceza yargılamasının adilliğinin telafisi mümkün olmayacak şekilde zedelendiği sonucuna varmıştır.

65. Yukarıda yer verilen değerlendirmeler, Mahkemenin Sözleşme’nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesinin ihlal edildiği sonucuna varması için yeterlidir.

II. SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

66. Sözleşme’nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme veya Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf’ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat hakkında

67. Başvuran, 20.000 avro manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

68. Hükûmet, bu talebi aşırı bularak itiraz etmiştir.

69. Mahkeme başvurana, manevi tazminat olarak, yansıtılabilecek her türlü vergi hariç olmak üzere 3.000 avro ödenmesine hükmetmiştir.

70. Mahkeme ayrıca, en uygun telafi yolunun, başvuranın talep etmesi hâlinde Sözleşme'nin 6. maddesinin koşullarına uygun şekilde yeniden yargılanma olacağı görüşündedir.

B. Masraf ve giderler hakkında

71. Başvuran ayrıca, avukatlarına hukuki temsil için ödenmek üzere 16.100 Türk lirası tutarında vekâlet ücreti ve posta, kırtasiye, fotokopi ve çeviri ile ilgili giderler için 485 Türk lirası talep etmiştir.

72. Hükûmet, bu taleplerin yeterince kalem kalem gösterilmediğini ve herhangi bir belgeyle de desteklenmediğini ileri sürerek Mahkemeden bu talepleri reddetmesini istemiştir.

73. Mahkeme, başvuranın söz konusu masraf ve giderleri fiilen gerçekleştirdiğini gösteren herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle masraf ve giderlere ilişkin talebi reddetmektedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Başvuranın avukata erişim hakkına getirilen sistemik kısıtlama ve müdafî yokluğunda verdiği ifadelerin yerel mahkemelerce daha sonra kullanılmasına ilişkin şikâyetlerin *kabul edilebilir olduğuna* ve başvurunun geri kalan kısmının ise *kabul edilemez olduğuna*;
2. Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesinin *ihlal edildiğine*;

3.

(a) Davalı Devlet tarafından, başvurana, kararın Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek üzere, yansıtılabilecek tüm vergiler hariç, manevi tazminat olarak 3.000 avro (üç bin avro) *ödenmesine*,

(b) Yukarıda bahsi geçen üç aylık sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme gününe kadar geçen sürede, yukarıda bahsedilen miktara, Avrupa Merkez Bankasının söz konusu dönem için geçerli olan marjinal faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oran üzerinden basit faiz *uygulanmasına*,

4. Başvuranın adil tazmin talebinin geri kalan kısmının *reddedilmesine karar vermiştir*.

İşbu karar İngilizce olarak tanzim edilmiş ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca 17 Haziran 2025 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı
Yazı İşleri Müdürü

Arnfinn Bårdsen
Başkan